

PIĘCIOKSIĄG – ĆWICZENIA
III I IV ROK, WSD PELPLIN
SEMESTR I, ROK AKADEMICKI 2023/2024

1. Materiały wykorzystywane na ćwiczeniach zawarte są w książce: W. PIKOR, *Czytamy Stary Testament. Ćwiczenia do wykładów z biblistyki* (Biblia – Katecheza – Życie 1), Kielce: Jedność 2007.

Poza tym ostatnie trzy ćwiczenia będą bazowały na materiałach dostępnych w Internecie.

2. Tematyka ćwiczeń

Temat zostaje poprzedzony terminem ćwiczenia; strony odnoszą się do książki *Czytamy Stary Testament*.

W przypadku ostatnich trzech ćwiczeń ich opis znajduje się w punkcie 5.

12.10. Biblijna teologia stworzenia a ewolucja (s. 15)

do tekstów przewidzianych w ramach ćwiczenia proszę dołączyć rozdział V („Stworzenie i teoria ewolucji”) z książki M. Hellera (i T. Pabjana), *Stworzenie i początek wszechświata. Teologia – filozofia – kosmologia*, Kraków: Copernicus Center Press, 20113, s. 117-143.

19.10. Elementy mityczne w Rdz 1-11 ich funkcja (s. 27)

26.10. Życie patriarchów: historia i teologia (s. 40)

9.11. Analiza narracyjna cyklu o Abrahamie (s. 44)

16.11. Dynamika wiary Abrahama w Rdz 22 (s. 51)

23.11. Dorastanie ku braterstwu Józefa i jego braci (s. 58)

30.11. Mojżesz jako sługa Boga (s. 63)

7.12. Pascha – geneza, rytuał, teologia (s. 66)

21.12. Prezentacja stanu przygotowań do dwóch ostatnich ćwiczeń

11.01. Jak mówić dzisiaj o grzechu pierworodnym?

18.01. Czy Pan Bóg stworzył orientację seksualną?

3. Wszyscy uczestnicy ćwiczeń przygotowują się do zajęć w oparciu o konspekty zawarte w książce.

W przypadku ostatnich dwóch tematów, proszę o podzielenie się na cztery grupy. Dany temat będzie przygotowywany niezależnie przez dwie grupy, który finalnie zaprezentują go wspólnie na wyznaczonym ćwiczeniu.

4. Praca pisemna

Efektom ostatnich dwóch ćwiczeń ma być praca pisemna na minimum 7 tysięcy znaków ze spacjami (ok. trzech stron). Każdy ze studentów pracujący w danej grupie przygotowuje pracę indywidualnie. Prace będą oceniane pod kątem formalnym (struktura pracy, stronę językową) i treściowym. Te ostatnie wiążą się z tematem danego ćwiczenia i problemami przedstawionymi w ich opisie. Ważne jest podejście „autorskie” do problemu. Prace winny zwierać bibliografię.

5. Tematyka ostatnich dwóch ćwiczeń

Jak mówić dzisiaj o grzechu pierworodnym?

Jedną z prawd wiary, który wciąż rodzi pytania, jest problem grzechu pierworodnego. Poniżej zestawilem publikacje kilku współczesnych teologów, które pozwalają zapoznać się z historią kształtowania się dogmatu o grzechu pierworodnym, jak również przybliżają współczesną debatę nad rozumieniem grzechu

pierworodnego. W tym kontekście przywołuję tekst Alverta Janna, który sprowadza grzech pierworodny do kategorii mitu.

Jak dzisiaj mówić o grzechu pierworodnym? Co w tym dogmacie jest odwołujące się od Biblii, a co wynikiem refleksji teologicznej? W czym dogmat o grzechu pierworodnym może budzić dzisiaj niejasności czy zastrzeżenia? Jakim językiem mówić dzisiaj o grzechu pierworodnym? Spróbujmy w ramach naszych ćwiczeń odnieść się do tych pytań, by wypracować wytłumaczenie grzechu pierworodnego, które moglibyśmy przedstawić przykładowo w ramach katechezy przed chrztem świętym czy w dyskusji z młodzieżą.

A. Jann, Podręczniki do religii. Grzech pierworodny

<http://polskiateista.pl/cwiczeniezateizmu/podreczniki-do-religii-grzech-pierworodny/>

Dostępne w Internecie wybrane publikacje teologiczne na temat grzechu pierworodnego:

Bachanek, G., „Tajemnica grzechu pierworodnego w ujęciu Jopsepha Ratzingera”, *Studia Theologica Varsaviensia* 49/1 (2011) 171-190.

Baran, W., „Grzech pierworodny dziś. Próba reinterpretacji dogmatu w obliczu wyzwań współczesności”, *Studia Teologii Dogmatycznej* 7 (2021) 11-29.

Bolewski, J., „Grzech jako pierworodny?”, *Collectanea Theologica* 64/3 (1994) 11-26.

Kunka, S., „Do kogo należy grzech pierworodny?”, *Teologia w Polsce* 3/2 (2009) 229-243.

Majewski, M., „Biblia i nauka. Siedem refleksji inspirowanych myślą ks. Michała Hellera”, *Collectanea Theologica* 88/1 (2018) 91-139 (szczególnie s. 99-107).

Piotrowski, G., „Kara wieczna a grzech pierworodny. Konieczność debaty”, *Verbum Vitae* 36 (2019) 285-314.

W kwestii języka, którym potrzeba dzisiaj mówić o grzechu pierworodnym, warto zapoznać się z materiałami dostępnymi w Internecie:

A. Szustak, Grzech pierworodny

<https://www.youtube.com/watch?v=WzApoEb9xt0>

3MC, Co to jest upadek człowieka i grzech pierworodny?

<https://www.youtube.com/watch?v=l4y37RXn4FE>

ReligiaTV, Lekcja religii: Grzech pierworodny

<https://www.youtube.com/watch?v=hKHfYF9Lyh-Y>

Warto też odnieść się do dokumentu Papieskiej Komisji Biblijnej, „*Czym jest człowiek?*” (Ps 8,5). *Zarys antropologii biblijnej* z 2019 roku. W tym dokumencie kwestia grzechu pierworodnego powraca w kilku miejscach. Oto zarys tej problematyki w dokumencie „*Czym jest człowiek?*” (Ps 8,5).

Prawda o grzechu pierworodnym należy do fundamentalnych dogmatów Kościoła katolickiego, co wyraża już sam tytuł paragrafu w Katechizmie Kościoła Katolickiego poświęcony temu dogmatowi: „Grzech pierworodny – istotna prawda wiary” (KKK 388-339). Tekstem bazowym dla tej prawdy wiary jest opowiadanie Rdz 3. Dyskusja nad gatunkiem literackim tego tekstu oraz wartością historyczną opisanych w nim zdarzeń musi uwzględnić również kwestię natury aktu nieposłuszeństwa w początku stworzenia i jego konsekwencji dla ludzkiej historii. W dokumencie nie pojawia się zwrot „grzech pierworodny”. Czy jednak PKB przybliży nas do zrozumienia natury tego zdarzenia „początkowego”?

W wypowiedziach na ten temat dostrzega się pewne napięcie. Z jednej strony mamy do czynienia z „nieposłuszeństwem ‘początkowym’ [...] jako punkcie wyjścia historii ludzkości” (CJC 268), z drugiej zaś strony z grzechem jako „trwałym elemencie dziejów człowieka” (CJC 295). To, co zostało zarysowane w opowiadaniu o „początku”, „powtarza się niczym jakiś historyczny constans” (CJC 302). „Historia rozwija się jako dzieje rozprzestrzeniania się zła” (CJC 302).

Jaka jest zatem relacja między „początkiem” a późniejszą historią? Czy historia początków ludzkości (Rdz 1 – 11) ma za zadanie pokazanie tylko pewnej sytuacji człowieka bez wyjaśnienia jej przyczyny, jak sugeruje to CJC 302, mówiąc, że teksty te „nie pomagają zgłębić enigmy zła; nie wyjaśniają, dlaczego osoby ludzkie nie opierają się pokusie i pozwalają się ‘opanować’ przez grzech czyhający u drzwi (Rdz 4,7)”. Czy jest to tylko kwestia ludzkiej głupoty – „ignorancji skłonnej pozwolić się oszukiwać” (CJC 302)?

Czym tłumaczyć grzeszność człowieka, jeśli „biblijna tradycja ‘początków’ nie uważa grzeszności za wrodzone dziedzictwo, przekazane przez ‘ojców’ ” (CJC 303)?

Stanowisko PKB w kwestii przyczyny „początkowego” nieposłuszeństwa jest wyrażone najpełniej w CJC 318: „Nie wydaje się, że z opowiadania w Rdz 3 można wywnioskować, iż istota ludzka została dotknięta jakąś słabością wewnętrzną, która czyniłaby ją skłonną do złego. Skoro jest prawdą powszechnie doświadczaną, że każdy grzech zostawia pewien ślad, który ma negatywny wpływ na przyszłość, nie wydaje się możliwe do zaakceptowania stwierdzenie, że to Bóg go spowodował (ponieważ, co zobaczymy, On zawsze działa po to, aby sprzyjać dobru w człowieku) ani że dziedziczne piętno moralne ogranicza, w sposób trwały, wolność osób”.

Jak jednak rozumieć wypowiedź z CJC 325: „choć nie zawsze i nie wszyscy ludzkie są grzesznikami, to jednak uniwersalna wina spoczywająca na ludziach jest według Pisma rzeczywistością historyczną, która ma katastrofalne skutki”?

Dodajmy jeszcze, że PKB w bardzo skrótowy sposób – w nr 316 – odnosi się do św. Pawła i jego rozumienia Rdz 3. Pojawia się jedno uściślenie, iż Pawłowe stwierdzenie, że grzech wszedł na świat „z powodu jednego człowieka” (Rdz 5,12), winno być interpretowane nie w odniesieniu do Adama, lecz „istoty ludzkiej”, czyli mężczyzny i kobiety.

Pozostaje zatem pytanie o to, w jaki sposób mówić dzisiaj o „grzechu pierworodnym”, odwołując się do tekstu Rdz 3. Jakie w tym względzie jest stanowisko PKB?

Wątkiem drugorzędnym, ale istotnym w perspektywie dyskusji nad wartością historyczną omawianych tekstów, jest kwestia tożsamości szatana w Biblii. Mówimy o istocie wchodzącej w relacje interpersonalne z człowiekiem, czy też o „złowrogiej sile”, „potężnej obecności, która wiedzie do zła” (CJC 315)? Odpowiedź na tak postawione pytanie wymaga odniesienia się do innych miejsc dokumentu, przede wszystkim CJC 259 (wróg, ukryta siła zagrażająca życiu duchowemu, prezentująca się jako aniołowie światłości) oraz 297 (problem identyfikacji węża z Rdz 3).

Czy Pan Bóg stworzył orientację seksualną?

W ostatnich latach jest kwestionowana coraz częściej płć rozumiana biologicznie, w miejsce której proponuje się kulturowe rozumienie płci. Ofensywa środowisk LBGT spotyka się z reakcją różnych środowisk, które upominają się o respektowanie tożsamości seksualnej biologicznej jako wpisanej w ludzką naturę i poświadczanej przez Pismo Święte. Problem jest na tyle poważny, iż w 11 czerwca 2019 r. ukazał się dokument Kongregacji Edukacji Katolickiej, *Mężczyzną i kobietą ich stworzył. Z myślą o drodze dialogu o kwestii gender w edukacji*.

By zasygnalizować tylko problem, proszę zapoznać się z dwoma poniższymi tekstami, które kwestionują antropologię biblijną i nauczanie Kościoła, opowiadając się za kulturowym rozumieniem płci.

J. Kurczewski, Nie ma rady na różnice płci

<https://www.rp.pl/artykul/1080331-Nie-ma-rady-na-roznice-plci.html>

M. Bojanowski, Bóg nie stworzył ani kobiety, ani mężczyzny

<https://chidusz.com/ideologia-gender-bog-nie-stworzyl-ani-kobiety-ani-mezczyzny/>

W tym kontekście proszę zapoznać się z dokumentem Kongregacji Edukacji Katolickiej oraz z informacją na temat stosunku Watykanu wobec ideologii LGBT:

Watykan: Ideologia gender jest groźna

<https://www.deon.pl/kosciol/watykan-ideologia-gender-jest-grozna,206619>

Kongregacja Edukacji Katolickiej, Mężczyzną i kobietą ich stworzył. Z myślą o drodze dialogu o kwestii gender w edukacji, Watykan 11.06.2019

tekst: <https://papiez.wiara.pl/doc/5692359.Watykan-o-gender-Mezczyzna-i-kobieta-ich-stworzyl> 4

Proszę zestawić tezy stawiane przez środowiska LGBT w kwestii płci kulturowej, ich argumenty, a następnie odnieść się do nich krytycznie, wykorzystując m.in. dokument Kongregacji Edukacji Katolickiej. Co przemawia za płcią biologiczną? Co sądzić o zmienianiu płci? Czy Księga Rodzaju mówi o stworzeniu hermafrodyty?

W dyskusji nad tym tematem proszę też zapoznać się z dokumentem Papieskiej Komisji Biblijnej Czym jest człowiek? (Ps 8,5). Zarys antropologii biblijnej z 2019 roku. W tym dokumencie kwestia płaci wybrzmiewa przede wszystkim w nr. 153.

W kwestii tranżycji i transseksualizmu warto zapoznać się z dwoma artykułami, które ukazały się w sierpniu 2023 roku na łamach Rzeczpospolitej (weekendowe wydania Plus Minus): Ł. Sakowski, Tranżycja u dzieci; oraz D. Chibner, Transrewolucja. Te dwa artykuły dostępne na stronie www.prorok.edu.pl.

Również na stronie znajdziemy przywołany wyżej dokument Papieskiej Komisji Biblijnej, „Czym jest człowiek?” (Ps 8,5).

6. W ramach ćwiczeń przewiduje się dwa kolokwia sprawdzające znajomość wybranych tekstów Pięcioksięgu. Poniżej zostają podane terminy oraz zakres kolokwium:

I kolokwium: 9.11.2023

Rdz 12-51

relacje wewnątrz rodzin patriarchów

motyw przymierza

rola kobiet w historii patriarchów

Wj 1–24; 32–34

rola Mojżesza podczas Wyjścia

epizody buntu

motyw przymierza

II kolokwium: 7.12.2023

Kpł 1–7; 16

rodzaje ofiar

rytuał Dnia Przebłagania

Lb 9-25

epizody buntu, nieposłuszeństwa na pustyni

Balaam

Pwt 5–11; 15–19

status Izraela

miłość Boga

lekcja pustyni dla Izraelitów

święta w Izraelu

prawa dotyczące króla, kapłana i proroka

7. Na ocenę końcową z ćwiczeń złożą się następujące elementy:

a) ocena aktywności uczestników ćwiczeń (5 pkt);

b) ocena pracy pisemnej (10 pkt);

c) ocena z kolokwium (10 pkt).

Punktacja:

3 (13-15 pkt)

3+ (16-17 pkt)

4 (18-20 pkt)

4+ (21-22 pkt)

5 (23-25 pkt)

8. Literatura podana w sylabusie. Proszę nie zapomnieć o:

OSTAŃSKI, P., Bibliografia biblistyki polskiej. I-II. 1945-1999 (Poznań 2002), III-IV. 2000-2009 (Poznań 2010), V. 2010-2014 (Poznań 2015).